

LE MONDE *diplomatique*

MAGYAR KIADÁS

2017. május

A „mély állam” avagy az állam az államban

SERGE HALIMI

Amikor egy kiszámíthatatlan államfő – aki nem is nagyon törekszik megtanulni mindazt, amit nem tud – a parancsnoka a világ leghatalmasabb hadseregének, akkor szerencsés, ha sok korlát van beépítve a rendszerbe. Amikor azonban Donald Trump kiadta a parancsot a tábornokainak, hogy bombázzák meg Szíriát, és induljanak csatahajók Ázsia felé, akkor az amerikai parlamenti képviselők, a republikánusok és a demokraták közösen, lelkesen megtapsolták, sőt melléállt szinte a teljes média, még Európában is. Az egyik francia országos napilap odáig ment el, hogy így lelkendezett: „a szíriai csapásokban volt valami felszabadító”.^[1]

Egy közel-keleti légi támaszpont ellen kilőtt ötvenkilenc rakéta tehát majdnem sikeresen kreált a népszerűtlen, amatőr és önkényes elnökből egy elkötelezett, érzékeny és emberi érzelmektől túlsorduló elnököt, aki elérzékenyül „egy barbár támadásban kegyetlenül meggyilkolt szép kisbabák” látványától. Egy ilyen dicshimnusz a mai feszültségektől terhes nemzetközi helyzetben annál is fenyegetőbb, mert közismert, hogy az elnök igencsak kiéhezett az elismerésre és a dicséretekre.

1961 januárjában, három nappal azelőtt, hogy kilépett a hatalomból, Eisenhower republikánus elnök honfitársait a „hadiipari komplexum” veszélyére figyelmeztette, amely jól érzékelhető – gazdasági, politikai, sőt spirituális – befolyással bír minden városban, minden államban és minden kormányzati hivatalban. A jelenlegi elnök egymás utáni pálfordulásait figyelve, úgy tűnik, hogy az utóbbi hetekben e „komplexum” nem takarékoskodott az erőivel. Január 15-én, Trump elnök, még úgy ítélte meg, hogy „a NATO elévült”. Néhány hónappal korábban meg még azzal számolt, hogy Oroszország szövetségesévé válik majd. Április 12-én aztán összefoglalva úgy értékelte Washington és Moszkva kapcsolatát, hogy az „sosem volt mélypontot ért el”.

Az orosz miniszterelnök, Dmitrij Medvegyev szerint, ahogy „elült a választási kampány okozta köd”, Trumpot a washingtoni „hatalmi rendszer azonnal megtörte”. Az köztisztviselői kar alkotta láthatatlan állam az államban intézmények – vagy mai kifejezéssel –, a „mély állam”, amely stratégiai céljait akkor sem veszi szem elől, amikor új lakó költözik a Fehér Házba, vette kézbe az elnök befolyásolását. A hidegháborús nosztalgiákat dédelgető republikánusok és demokraták most aztán büszkélkedhetnek: ha Trump egy bábra hasonlít is, de legalább „nem a Kreml bábja többé”.^[2] Ebben a kérdésben a „mély állam” győzött.

Eisenhower elnök ma a „hadiipari komplexum” mellett megemlítené a média szerepét is. Mert a folyamatos információáramlás imádja az állandó feszültséget, és szereti a háborút. A felkent kommentátorok annál is szívesebben igazodnak a hangzatos szövegekhez, mivel ma már a fegyveres harcokban nem sorkatonák fognak elesni, hanem „önkéntesek”, akik nagyon gyakran proletárok. A legnagyobb amerikai lapok negyvenhét vezércikket szenteltek a Szíria-ellenes amerikai csapásoknak. Közülük egyetlen egy ellenezte ...^[3]

Fordította: Morva Judit

[1] *Libération*, Párizs, 2017. április 9.

[2] Lásd : Marionnettes russes [Az orosz bábok], *Le Monde diplomatique*, 2017. január
<http://www.magyardiplo.hu/index.php/archivum/2017/219-2017-január/2298-az-orosz-babok>

[3] Adam Johnson: Out of 47 major editorials on Trump's Syria strikes, only one opposed, FAIR, 2017. április 11.

Veszélyes erőpróba Koreában

Kovács Gábor

A Koreai félszigeten feszült légkör alakult ki, amit egyrészt Phenjan nukleáris kísérletei másrészt THAAD amerikai rakétavédelmi rendszer telepítése Dél-Koreában és Trump elnök utasítására a térségben megjelent repülőgép-anyahajó okozott.

A *Le Monde Diplomatique* májusi számában hosszabb elemzés jelent meg az észak-koreai nukleáris programról, ami a múlt század nyolcvanas éveiben szovjet segítséggel, békés célokra indult. A kísérletek később pakisztáni együttműködéssel katonai területre is kiterjedtek. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK) kormánya szerint, ezt a lépést a Szovjetunió összeomlása és a Kínában történt változások miatt az ország megnövekedett sebezhetősége indokolta. 1994-ben az USA-val aláírt keretszerződés alapján lehetőség nyílt, hogy a KNDK biztonsági garanciák és gazdasági segítség ellenében lemondjon nukleáris programjáról, de a megállapodást egyik fél sem tartotta be. Az amerikaiak nem szüntették meg a szankciókat és ezért a koreaiak tovább folytatták az uránium dúsítását.

A megegyezésre később lehetőséget kínáltak a 2003-2009 között zajló „hatoldalú” tárgyalások, amelyen a KNDK és az USA mellett, Kína, Japán, Oroszország és Dél-Korea képviselői vettek részt. A látszólagos közeledés ellenére az elhúzódó megbeszélések nem vezettek eredményre. 2006-ban Phenjan végrehajtotta első nukleáris kísérletét, amit azóta további öt követett. A korábbi időszakhoz képest, a helyzet megváltozott, mert a nukleáris fegyverek már a KNDK védelmének az alkotmányban is rögzített eszközeit jelentik. Külföldi szakértők között ugyan viták vannak az észak-koreai nukleáris technika miniaturizálásának eredményeiről és rakétáik hatékonyságáról, de ezek a tényeken nem változtatnak.

Phenjan nem hajlandó lemondani tömegpusztító eszközeiről, mert egyrészt a fegyverkezés elsődlegességével igazolja a lakosság nélkülözését, másrészt ezek hiányában katonailag könnyen sebezhetővé válna. Május 29-én már a kilencedik rakétakísérletet hajtották végre az idén, amit várhatóan újabb szankciók követhetnek. A külső nyomással szemben, a rendszer propagandájában kiemelt kérdéssé vált a nemzeti függetlenség hangsúlyozása, ami nemcsak Washington, de gyakran Peking felé is irányul.

A térség egyik meghatározó szereplője a Dél-Koreában fegyveresen is jelen lévő USA. Egyelőre nem látszik jele, hogy megfelelő garanciák fejében Phenjan normalizálni akarná a kapcsolatait az Egyesült Államokkal. Egy kompromisszumos rendezés azonban elősegíthetné az ingatag állapotban lévő észak-koreai gazdaság fejlesztését, és az elmúlt években megkezdett halvány reformpróbálkozások felgyorsítását. A gazdaságban az állami dominancia mellett már megjelentek a piacgazdaság első jelei is. Az életszínvonalnak Phenjanban és egyes nagyobb városokban történt érezhető javulása, valamint a belső ellenfelekkel történt könyörtelen leszámolás hozzájárult a rendszer megszilárdításához. A magasszintű találkozók lehetőségének időnkénti emlegetése nem akadályozza a két túlságosan is impulzív vezető, Trump és Kim Dzsong Un kölcsönös fenyegetéseit.

A KNDK ellen alkalmazott ENSZ és amerikai szankciók nem jártak eredménnyel, amelyeket Kína általában „mészként” hajt végre. Phenjan legfontosabb gazdasági partnere a nagy szomszéd, amellyel az export és az import 85 százaléka bonyolódik (2015-ben a kölcsönös forgalom mintegy 5,6 milliárd dollár értékű volt). Peking áprilisban felfüggesztette a szénimportot és kilátásba helyezte az olajexport leállítását is. A fenyegetések ellenére 2017 első negyedében a kereskedelmi forgalom növekedett. Kínának nem érdeke a KNDK destabilizálódása és szüksége van egy „tamponövezetre,” ami elválasztja a Dél-Koreában állomásozó amerikai erőktől.

A két országban már nagyrészt eltűntek annak a generációnak a tagjai, akik a japán megszállók ellen, majd a koreai háborúban azonos célokért harcoltak. Kína és a KNDK viszonyát nem a „testvériség”, hanem a közös érdekek határozzák meg. A feszült viszonyhoz hozzájárult, hogy Kim 2013 decemberében kivégeztette nagybátyját, Csang Szong Teket, a Katonai Bizottság alelnökét, akit a vezetésben „kínai orientáció” elsőszámú elkötelezettjének tartottak. Phenjan a közelmúltban visszautasította a kínai kormány „békéltető” küldöttének a fogadását is, mert Hszi Csin-ping kínai elnök határozottan elítélte az észak-koreai nukleáris kísérleteket és támogatta a Washington által kezdeményezett szankciókat.

A térség fontos és megkerülhetetlen szereplője Oroszország is. Moszkva „aggasztónak tartotta” a legutóbbi észak-koreai rakétakísérleteket, de partnereit „önmérsékletre intette a katonai aktivitás kérdésében.” Az orosz diplomácia „súlyos fenyegetésnek” tartja a THAAD rakétavédelmi rendszer dél-koreai telepítését és ezért az új Start megállapodástól való visszalépést is meglebegtették. Az orosz befolyást növeli, hogy Moszkva 2012-ben elengedte a KNDK szovjet időkből eredő 11 milliárd dolláros tartozásának 90 százalékát, a fennmaradó egymilliárdot pedig helyi beruházásra fordítják. Az élénkülő kapcsolatokat jelzi, hogy Putyin elnök meghívására Kim Jong Nam, a KNDK Legfelső Népi Gyűlése Elnökségének elnöke 2014-ben résztvett Szocsiban a Téli Olimpiai Játékok megnyitására és 2015-ben a Győzelmi Nap alkalmából Moszkvában járt. Az oroszul jól beszélő Kim találkozott Putyinnal és más vezetőkkel. 2014 októberében Ri Szu Jong külügyminiszter tíz napig tárgyalt az orosz fővárosban. 2015-ben orosz és észak-koreai szakértők megbeszéléseket folytattak a két ország határán létesülő különleges gazdasági övezetről. Orosz vállalatok résztvesznek a koreai vasúthálózat rekonstrukciójában is. Gyakorivá vált az orosz üzletemberek látogatása, akik többszöri belépésre jogosító vízumot kapnak

A kapcsolatok része, hogy több tízezer észak-koreai dolgozik építkezéseken, a mezőgazdaságban és más ágazatokban az orosz Távol-Keleten, akiknek a munkakörülményeit az emberjogi szervezetek gyakran bírálják. A közelmúltban nyílt meg a Vlagyivosztokot az észak-koreai Radzsing kikötővel összekötő teher- és személyszállító kompjárat, ami havonta hat alkalommal fordul. Moszkva az utóbbi időben növelte a nyersolaj és kőolajszármazékok exportját, ami részben pótolja a kínai szállítmányok csökkenését. A két ország közötti kereskedelem 2014-ben 100 millió dollár értékű volt, amit 2020-ig egymilliárd dollárra kívánnak növelni. A beruházások volumene azonban jóval meghaladja az áruforgalom alacsony szintjét. Az orosz gazdasági jelenlét persze nem mérhető össze a kínai kapcsolatokkal. Moszkva számára kiemelt kérdés a Dél-Koreával folytatott kapcsolat is, ezért igyekezik „egyensúlyozni” a két ország között.

Lényeges politikai változás történt az utóbbi hetekben Dél-Koreában, mert a liberális irányzatú Mun Dzsein lett az ország új elnöke. Mun kijelentette, hogy kész párbeszédet folytatni az észak-koreai vezetéssel és elvileg egy phenjani látogatástól sem zárkózott el. Az államfő újra megnyitná a 2016. februárban „átmenetileg” bezárt keszoni ipari parkot, ahol dél-koreai vállalatok 53.000 északinak adtak munkát. A két Korea közötti kapcsolatok alakulása azonban erősen függ a kiszámíthatatlan amerikai elnök, Donald Trump szándékaitól is.

A *Le Monde Diplomatique* azt írta, hogy a phenjani vezetés meg van győződve, hogy „Irak, Afganisztán, és legutóbb Szíria amerikai megtámadása után kizárólag a nukleáris fegyver birtokában tudnak egy hasonló helyzetet elkerülni”. „A KNDK esetleges megtámadása bizonyára nem maradna válasz nélkül. Szöul ötven kilométerre van a határtól és rakétával könnyen elérhetők a Japánban lévő amerikai támaszpontok is”. A szembenálló felek manőverezési lehetősége nagyon szűk és kizárólag a tárgyalások jelenthetnek megoldást.

Egy állam, vagy kettő? Az utóbbi megoldás veszélyei

Dominique Vidal

2016. december 23-án az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa (ENSZ-BT) tizennégy szavazattal és egy tartózkodással elfogadta a 2334. sz. határozatot, amely elítéli a „telepek létesítését és további kiterjesztését” az „elfoglalt palesztin területeken”. Öt nappal később John Kerry amerikai külügyminiszter az izraeli politikára nézve nagyon kritikus hangvételű beszédben indokolta meg, hogy az Egyesült Államok ez alkalommal miért nem gyakorolta vétőjogát, hogy megakadályozza a határozat elfogadását. (részletek)

Lássuk, mi a helyzet Ciszjordániában. Nyilvánosan ugyan a miniszterelnök támogatja a két államról szóló megoldást; de a jelenlegi kormánykoalíció – amely a legjobboldalibb Izrael történelmében – programját a kormány legszélsőségesebb tagjai határozzák meg. A kormány tevékenysége, amint maga a miniszterelnök is jellemezte, „sokkal inkább támogatja a telepeket, mint bármely korábbi előde”, ezért az egy államról szóló megoldás felé mutatnak. Izrael saját közvetlen érdekeinek szolgálatában sikeresen és hatékonyan megszilárdította befolyását Ciszjordánia nagy részén, és ezzel szembefordult az oslói megállapodásokban előírtakkal, miszerint meg kell erősíteni a palesztin polgári hatóságokat.

Azt hiszem, az emberek többsége, Izraelben, de még inkább a világ többi részén nincs tudatában annak, hogy ez a folyamat mennyire felerősödött és általánossá vált. A tények önmagukért beszélnek. Az 1967-es határoktól keletre fekvő 130 telep lakosságának száma szüntelenül nő. Az oslói megállapodások [1993] aláírása óta, a telepések száma csak Ciszjordániában 270 000 fővel nőtt – ebben nincs Kelet-Jeruzsálem –, ahol 100 ezerrel többen élnek Barack Obama 2009-es beiktatása óta.

Felesleges azt állítani, hogy ez csak a nagy telepeket érinti. Közel 90 000 telepés él attól a faltól keletre, amelyet Izrael épített, mindezt azon a területen, amely minden józan megítélés szerint, a jövőbeli palesztin állam területének kellős közepén található. És ezeknek a kis és távoli telepeknek a lakossága 20 ezer fővel nőtt 2009 óta. Mi több, a kormány jóváhagyta egy új telep létesítését, amely még keletebbre van a faltól, közelebb Jordániához, mint Izraelhez. Mit mond ez Izrael szándékairól a palesztinok, de akár az Egyesült Államok, vagy a világ többi része számára?

Tisztázzuk, ez nem jelenti azt, hogy a telepek jelentenek a konfliktus egyedüli és legfontosabb okát. Nyilvánvalóan nem ez a helyzet. Nem mondhatjuk azt, hogy a telepek eltávolítása elegendő a béke eléréséhez. Nem lehetünk sikeresek egy átfogó megállapodás elérése nélkül. Természetesen, egy végső megállapodás Izraelbe integrálna egyes telepeket, és ezzel figyelembe vennék az elmúlt negyvenkilenc évben történeteket; ezt megértjük. Mint ahogy figyelembe kell szintén venni az új demokratikus és demográfiai valóságot, amely a területen nagyon is létezik. Ha azonban egyre több telepés érkezik a palesztin területekre, akkor nehéz lesz elválasztani a két területet, miként a szuverenitás felosztása is nehéz kérdés – úgy tűnik, egyesek éppen ezt akarják elérni.

Beszéljünk világosan: a telepek kiterjesztésének semmi köze Izrael biztonságához. Éppen ellenkezőleg, számuk növekedése egyre nagyobb biztonsági teher az izraeli védelmi erők számára. A

gyarmatosító mozgalom vezetőit ideológiai kényszerek motiválják, amelyek teljesen figyelmen kívül hagyják a palesztinok jogos törekvéseit.

A telepések álláspontja

A legnyugtalanítóbb példa erre az előőrs-telepek terjedése, amely még az izraeli törvények szerint is törvénytelen. Ezek gyakran palesztin magántulajdonú területeken találhatók, stratégiai pozíciókat foglalnak el, ami lehetetlenné teszi a két állam koncepciójának megvalósítását. Több mint száz ilyen telep létezik, és 2011 óta ezek közel egyharmadát legalizálták, vagy fogják nemsokára – a korábbi kormányok azon ígéretei ellenére, hogy többségüket lebontják.

Márpedig a gyarmatosító-mozgalom képviselői egy új törvényt javasoltak, amely legalizálna minden előőrs-telepet. Ezt azt jelentené, hogy első alkalommal alkalmaznának Ciszjordániában egy izraeli nemzeti törvényt a katonai törvény helyett, ami nagy lépés az annexiós folyamat felé. Amikor első olvasásban tárgyalták a törvényt a Knesszetben (az izraeli parlamentben), az egyik előterjesztő büszkén jelentette: „A Knesszet ma felhagyott azzal a gondolattal, hogy egy palesztin államot hozzon létre, helyébe megtette az első lépést az izraeli szuverenitás kiépítésre Júdeában és Szamáriában”. Még az izraeli igazságügy-miniszter is hangot adott annak, hogy ez a törvénytervezet alkotmányellenes, és sérti a nemzetközi jogot.

Hallhatunk olyasmiket a telepések védelmezőitől, hogy ők nem akadályai a békének, hiszen (a két állam kialakításakor) ők egyszerűen Palesztinában maradnak majd, ahogy ma az arabok élnek Izraelben. De elfelejtenek egy döntő elemet, azt, hogy mivel Izrael állampolgárai, ezért az izraeli arabok az izraeli törvényeknek vannak alávetve. Ki hiheti valójában, hogy a telepések elfogadnák, hogy a palesztin jogrend szerint éljenek Palesztinában?

Hasonlóképpen, a telepések támogatói azzal is érvelnek, hogy a telepések egész egyszerűen izraeli állampolgárokként szeparált enklávékban élnének Palesztina közepén, az izraeli hadsereg védelme alatt. Nos, több mint nyolcvan telep létezik az elválasztó faltól keletre, amelyek közül sok olyan helyen van, ami lehetetlenné tenné egy összefüggő palesztin állam létrehozását. Gondolhatjuk-e reálisan nézve, hogyha a telepések ott maradnak, ahol vannak, akkor lehetséges lenne létrehozni egy életképes palesztin államot?

Vannak, akik azt kérdezik, miért nem olyan övezetekben építkeznek, amiről mindenki tudja, hogy végül Izrael része lesz. Ha az új telepések építése ezekben a zónákban, vagy másutt Ciszjordániában ilyen ellenkezést vált ki, az azért van, mert azt a döntést, amely egy sor telep építéséről szól, az izraeli kormány egyoldalúan hozta meg, anélkül, hogy konzultált volna a palesztinokkal, azok beleegyezésével. Akiknek nincs ugyanilyen joguk építkezni abban az övezetben, ami valószínűleg Palesztina része lesz. Egyszóval, megegyezés és kölcsönösség nélkül, az egyoldalú elhatározások pereskedés tárgyai lesznek, és részben ez magyarázza, miért tartunk ott, ahol.

Olyat is lehet hallani, hogy ezek a távoli kolóniák nem jelentenek problémát, mert csak a terület kis részét foglalják el. De nem tudjuk elégszer ismételni: a kérdés nem az, hogy mekkora területet foglalnak el Ciszjordániából, hanem a telepések folytonossága. Ha a palesztin terület kis szőrt parcellákból áll, mint az ementáli sajt lyukai, akkor belátható, hogy nem képes valóságos államot alkotni. Minél több előőrs-telepeket építenek, annál inkább nő a lehetőség, hogy egy államot hozzanak létre. Túl azon a területen, amelyet a kolóniák elfoglalnak, a helyük hatással van a népesség mozgására, az utak kapacitására, amelyek összekötik az embereket és a közösségeket, és az állam fogalmára is, amelyet minden egyes új építkezés gyengít.

Bárki, aki komolyan fontolgatja a békét, nem hagyhatja figyelmen kívül ezeket a valós nehézségeket, amelyeket a telepek jelentenek a béke útján.

Fordította: Hrabák András

Ciszjordánia, a telepektől az annexió felé

Dominique Vidal

Az a tény, hogy február 6-án a Knesszet elfogadott egy a palesztin tulajdonú földek elvételeit legalizáló törvényt, alátámasztja: az izraeli szélsőjobboldal az új amerikai adminisztráció támogatására számít, hogy keresztülvigye Ciszejordánia bekebelezését. Ha a Legfelsőbb Bíróság érvényesnek ítéli a törvényt, és a nemzetközi közösség hagyja ezt az Egyesült Nemzetek elítélő határozata ellenére, akkor ez történelmi fordulat a konfliktusban: az úgynevezett « két államon » alapuló megoldás helyett az egységes állam javára. De akkor a palesztinok állampolgárok lesznek-e, vagy inkább egy izraeli apartheid áldozatai?

Az új amerikai kormányzat felbátorította az izraeli jobboldalt

Néhány nappal később az izraeli miniszterelnök bejelentette, hogy több, mint háromezer új lakás építését kezdik meg Kelet-Jeruzsálemben és Ciszejordániában – többet, mint az egész 2016-os évben. Bár Benjamin Netanjahu egyre messzebb megy, de riválisa, Naftali Bennett, még így is jobbról előzi, hiszen a megszállt palesztin területek anektálását követeli.

„Az egyedüli dolog, ami előre látható Donald Trumpnál, hogy semmi sem lesz előre látható^[i].” Noam Chomskynak ez az általában helytálló reflexiója a Közel-Kelet vonatkozásában már kevésbé igaz. A republikánus jelöltnek három állítása jellemezte az izraeli-palesztin konfliktussal kapcsolatos álláspontját: elkötelezte magát, hogy az Egyesült Államok nagykövetségét Tel-Avivból Jeruzsálembé helyezi át^[ii]; elutasította, hogy az 1967 óta elfoglalt területeken történő telepeket a békefolyamat akadályának tekintse; és úgy döntött, hogy nem gyakorol nyomást az izraeli kormányra abból a célból, hogy az tárgyaljon. Két kinevezés legalábbis nagyon jelentősnek látszik: az egyik az elnök veje, Jared Kushner – aki anyagilag is támogatja a telepek építését – kinevezése a „Fehér Ház főtanácsadójává”; a másik David Friedman – egy régi ciszejordániai település, a Bet El Baráti Körének az elnöke – kinevezése izraeli nagykövetté. A rögtönzött diplomata azonnal kifejezte „lelkessedését”, hogy mielőbb dolgozni kezdhesen, „Izrael örökös fővárosának amerikai nagykövetségén”.

Legalizálják az „előőrsöket”?

Véletlen egybeesés? Az új adminisztráció hivatalba lépése akkor történt, amikor az izraeli szélsőjobboldal történelmi fordulatot akar kiharcolni Tel-Aviv palesztin politikájában: Ciszejordánia bekebelezését. Naftali Bennett, a Zsidó Otthon nevű ultranacionalista vallásos párt vezetője, oktatási és diaszpóra-ügyi miniszter, régóta szorgalmazza a C-zóna anektálását. Ez utóbbi, amelyet az oslói megállapodások Izrael kizárólagos ellenőrzése alá helyeztek, Ciszejordánia több mint 60 %-át képviseli, elsősorban a Jordán völgyét, de egyúttal telepek sorát, és azok elkerülő útjait is. 2016. december 5-én Naftali Bennett két ügyben is belendült: első olvasásban megszavaztatott a Knesszetben egy olyan törvénytervezetet, amely legalizálna négyezer lakást az „előőrsök” telepein – miközben ezeket a telepeket, még az izraeli jog is illegálisnak tekinti, mert kisajátított palesztin magánterületeken épültek, s mint ilyen, a 4. Genfi Konvenció, és az Egyesült Nemzetek határozatainak durva megsértése. Ahhoz, hogy ez a döntés életbe lépjen, még három új olvasatban meg kell tárgyalni, majd az alkotmánybíróságnak is érvényesnek kell ítélnie.

„Ez a legveszélyesebb törvény, amelyet Izraelben 1967 óta hoztak” – állította kevéssel a szavazás után Walid Assaf, a telepek ügyével megbízott palesztin miniszter. Izrael főügyésze, Avichai Mandelblit tiltakozott a szöveg ellen, mert az ellentétben áll a legfelsőbb bíróság gyakorlatával, az ellenzéki munkapárti Isaac Herzog

pedig „nemzeti öngyilkosságnak” nevezte. Mi több, kétszáz régi tiszt, akik „Izrael biztonságáért küzdő parancsnokokként” hallatták hangjukat, elítélték az annexiós tervet, mert az véget vetne az állam „zsidó és demokratikus” jellegének. Ezek a reakciók nem tartották vissza Naftali Bennettet attól, hogy január végén egy új törvény elfogadását ígérje meg, amely Maale Adoumim – ez egyike a három legfontosabb kelet-jeruzsálemi izraeli telepeknek – annectálását jelentené. A Palesztin Hatóság számára ez a fordulat a halálos véggel egyenértékű: Ciszjordánia annectálása után aligha maradna bármit is igazgatni, nemhogy tárgyalni bármiről.

Ötven évvel ezelőtt, a hatnapos háború másnapján, Levi Eskol kormánya nem akarta megváltoztatni a megszállt területek státuszát Kelet-Jeruzsálem kivételével, melyet 1967-ben annectáltak, és 1980-ban, Nyugat-Jeruzsálemmel együtt az ország „egységes és egész” fővárosává nyilvánították, amit a „nemzetközi közösség” nem ismert el. Amint Abba Eban külügyminiszter állította, arról volt szó, hogy ez „ütőkártya” szerepét játssza az ország későbbi tárgyalásain. Valamennyi későbbi kormány – beleértve a legjobboldalibbakat is, mint Ariel Saroné és Benjamin Netanjahué –, hivatalosan tartotta magát ehhez a verzióhoz. Mindez nem akadályozta meg, hogy tömegével építsenek telepeket Ciszjordániában: az 1977-es 5000 telepesből, akik a jobboldal első hatalomra jutásakor éltek ott, 2017-re a létszám 400 000-re nőtt, nem számítva a Kelet-Jeruzsálemben élő 200 000 izraelit.

Ez a bizonytalanság komoly politikai és diplomáciai előnyt jelent: lehetővé teszi Tel-Avivnak, hogy ne kelljen döntenie a palesztinok sorsáról. Ugyanakkor, Ciszjordánia annectálása azt jelentené, hogy a palesztinoknak ugyanolyan jogokat kellene adni, mint az izraelieknek, beleértve a szavazati jogot is, ami hosszú harcot nyitna a valódi egyenlőségért a jövőbeli közös államban. A szavazati vagy más jogok elutasítása viszont világosan mutatná, hogy az egységes állam a dél-afrikai apartheidhez hasonló változata lenne, ahol egy bizonyos nép vindikál magának minden jogot a többi kizárásával.

Ennek a dilemmának az elkerülésére egy még sötétebb forgatókönyv is maradt: a palesztinok kiűzése Ciszjordániából, sőt, egész Izrael Államból. Ez utóbbi nem maradhatott volna zsidó többségű az 1947-1949-es Nakba (arabul „katasztrófa”) nélkül, amikor 850 000 palesztin menekült el, akik az akkori lakosság négyötödét jelentették. Ezt újabb etnikai tisztogatás követte az 1967-es háború árnyékában, ez a Naksa („vissza”) : 300 000 újabb menekült hagyta el az izraeli hadsereg által elfoglalt területeket. És Ariel Saron szerette ismételtetni, hogy „Izrael függetlenségi háborúja még nem ért véget”. Azóta persze a helyzet változott. Nehéz megszervezni egy tömeges deportálást az egész világ kamerái előtt – legalábbis hidegfejjel. De ilyen meleg helyzetben? A Szíriában folyó háború félelmetes precedenst teremtett: a harcok eszkalálódása következtében öt év alatt minden második lakosnak el kellett hagynia lakóhelyét, s ezek közel fele száműzetésbe menekült.

A szélsőjobboldal nem áttal nyíltan beszélni az annectálás programjáról. „Az engedmények útja, a megosztás útja sikertelen maradt. Az életünket is fel kell áldoznunk, ha kell, hogy kiterjesszük Izrael szuverenitását Ciszjordániára”, jelentette ki nyíltan a Zsidó Otthon vezetője. Ha a Likud vezetője el is fogadja ezt, nyíltan nem szívesen hangoztatja. Legutóbbi visszakozása is erről tanúskodik: december 5-én első olvasatban megszavazta az annexiós törvényt, most viszont azon dolgozik, hogyan lehetne csendben elfeledkezni róla!

Nyugtalanlás az ország nemzetközi megítélése miatt

Ez a kapkodás nem ma kezdődött. 2009-ben a Bar-Ilan Egyetemen mondott beszédében Benjamin Netanjahu burkoltan elismerte egy „demilitarizált palesztin állam” létrehozásának lehetőségét. Hat évvel később, a parlamenti választások előestéjén viszont bejelentette, hogy amíg ő áll a kormányruznál, addig nem lesz Palesztin állam. Alighogy ismét miniszterelnök lett, megint megtagadta saját magát, ám ezt is tagadja: „Nem vonok vissza semmit abból, amit hat évvel ezelőtt mondtam, amikor egy olyan megoldást ajánlottam, amely egy demilitarizált palesztin államot jelent, amely elismeri a zsidó államot. Egyszerűen csak azt mondom, hogy ehhez a feltételek még nem értek meg”.

Ezeknek az ide-odaugrálásoknak az az oka, hogy Tel-Aviv növekvő elszigetelődése nyugtalanítja a Nemzetbiztonsági Tanulmányok Intézetét (INSS). Az éves jelentésükben, amely a közvéleményre nagy hatással

van, azt írták, „Izrael megítélése a nyugati országokban folyamatosan romlik; emiatt nő az ellenünk dolgozó csoportok képessége, hogy megkérdőjelezzék erkölcsi és politikai legitimitásunkat, illetve hogy hatékony bojkott-kampányt indítsanak”.

A szélsőjobboldalt ez nem kell érdekelje, támaszkodhat az új amerikai adminisztráció mellett egy radikalizált izraeli közvéleményre is. Az állandó háborús állapot – amelyet az utóbbi hónapokban a „késes intifada” is erősített –, az erős, médián keresztüli agymosás, de ezen kívül, és talán ez a legfontosabb, a politikai perspektíva teljes hiánya: ezek azok a tényezők, amelyek magyarázzák, hogy az izraeli zsidók többsége miért fordult a szélsőséges gondolkodás felé.

A közvélemény-kutatások valóban megerősítették a 2015. március 17-i választások eredményeit, amelyek Izrael történelmének legjobboldalibb kormányának létrejöttéhez vezettek. Minden kutatás arra mutat, hogy a többség elutasítja egy palesztin állam létrehozását, támogatja Ciszjordánia annektálását és a palesztinok „áttelepítését”, beleértve – ami még soha nem fordult elő – az izraeliekét is. Ezen kívül, tíz izraeli zsidó közül hat úgy gondolja, hogy Isten Izrael földjét a zsidóknak adta – egy ott ismert vicc szerint ezt még az ateisták is hiszik... Ehhez az egyetértéshez még hozzájárul egy nemrégiben létrehozott erős elnyomó arzenál is az ellenszegülőkkel szemben (lásd lejjebb, a keretes írásunkban).

Jó jelképezik a jobboldali radikalizálódást azok a reakciók, amelyek a francia-izraeli katona, Elor Azaria ítéletét követték, akit azzal vádoltak, hogy 2016. március 24-én Hebron központjában egy fejlődéssel megölt egy már sérült, földön fekvő, eszméletlen palesztin támadót. A hadsereg megítéléséről való súlyos kép miatt aggódva, miután a gyilkolásról készült videót látták az egész világon, a katonai parancsnokság példát akart mutatni. A katonai bíróság pedig, január 4-én a vádlottat „emberölésben” mondta ki bűnösnek. Az ítélet még függőben van, de akár húsz év börtönbüntetést is jelenthet^[iii], feltéve, hogy a három bíró nem visszakozik az ítéletük által okozott felháborodás miatt. A miniszterelnök és az egész kabinet, szinte az egész politikai osztály és a média nagy része kegyelmet akar a gyilkosnak, ahogyan a megkérdőjezt izraeli zsidók 67 %-a is. A halálos fenyegetések száma egyre nő, ezért a bírókat szoros védelem alá kellett helyezni, mivel a szélsőségesek még a hadsereg parancsnokát is megfenyegették.

Amerikai álláspont a két állam elvről

Az előre vetíthető fordulat adja a magyarázatát az ENSZ Biztonsági Tanácsa által 2016. december 23-án, az amerikai tartózkodásnak köszönhetően – először 1980 óta – elfogadott 2334. számú határozatnak, valamint a Párizsban január 15-én tartott konferenciának, amelyet John Kerry amerikai külügyminiszter jelenlétében tartottak. Ahhoz már Avigdor Lieberman izraeli védelmi miniszter arroganciája kellett, hogy egy „modern Dreyfuss-ügyet” lásson a nemzetközi reakciókban: a „nemzetközi közösség”, beleértve az Egyesült Államokat is, megerősítette a két állam elvét, és mindent elítélt, amely ezt veszélyezteti, elsősorban a telepek építését.

Az amerikai beavatkozás dicséretes lenne, ha nem túl későn történt volna, és azt követően, hogy a leköszönő adminisztráció történelmi megállapodást írt alá 38 milliárd dolláros katonai segítségről 10 évre. De nem az időzítés az egyetlen baj. Ami még súlyosabb: a leköszönő adminisztráció, közvetlenül Donald Trump Fehér Házba érkezése előtt, még az utolsó percekben sem tesz említést a lehetséges szankciókról. Még ha a centrista vezető, Jair Lapid árnyaltabban látja is a szankciók kérdését: „Ez a határozat nem beszél szankciókról, de létrehozta a jövőbeni szankciók infrastruktúráját; ez az, ami nyugtalanító. Ez alapot adhat a nemzetközi bíróságok előtti panasztételre Izrael és felelős vezetői ellen.”

Izrael belső erőviszonyainak változása azt bizonyítja, hogy csak erős nemzetközi nyomás, határozott gazdasági és jogi intézkedésekkel párosulva képes észre téríteni a vezetőit. Az izraeli miniszterelnök nagyon is tudatában van ennek, például mikor „stratégiai fenyegetésnek” minősítette 2015-ben a Boycott Désinvestissement Sanctions-t (BDS, „Befektetés-ellenes bojkott szankciók”). A Rand Corporation, egy amerikai agytröszt szerint, ez akár 47 milliárd dolláros veszteséget is okozhat az izraeli gazdaságnak tíz év alatt. Mert a

szankciók intézményi szinten terjednek: számos országban a nyugdíjalapok, nagyvállalatok – Franciaországban az Orange és a Veolia –, és bankok vonják vissza befektetéseiket a telepekről, sőt, magából Izraelből is. Az Európai Unió követeli, hogy a megszállt területeken levő telepekről származó árukat jelzéssel lássák el, mert azok már nem élvezik azokat az előnyöket, amelyeket az Izraellel kötött megállapodások biztosítanak; ez a követelés azonban csak egy szűk kört érint...

Szokatlan módon, egy másik, politikai jellegű jelzés is érkezett az Európai Bizottságtól, amely általában toleráns Tel-Avivval szemben. Miközben kinyilvánította ellenzését az Izrael ellenes bojkottal szemben, az Unió fő külügyi és biztonságpolitikai képviselője, Federica Mogherini asszony, kijelentette: „Az Unió védi a szólás- és az egyesülés szabadságát, alapjogi chartájának megfelelően, amelyeket a tagállamokra alkalmaz, beleértve a BDS akcióival kapcsolatos intézkedéseket is.” És hozzátette: „A szólás szabadsága, amint azt az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélezési gyakorlata kimondja, ugyanígy alkalmazandó azokra az információkra és gondolatokra, amelyek támadják, sértik, vagy zavarják valamelyik államot, vagy lakosságának egy részét.”

François Hollande és Manuel Valls vezetése alatt, a francia hatóságok éppen az ellenkező irányban cselekedtek: pereket indítottak, és súlyos bírságokat vetettek ki a BDS kampány aktivistáira. Ez utóbbiak akcióit abszurd módon, mint „faji gyűlöletkeltést” értelmezték, miközben azok a gyarmatosítás befejezéséért és jogegyenlőségért léptek fel. Egy olyan célért, amelyben partnerük az Egyesült Nemzetek Szervezete.

A szólásszabadság egyre súlyosabb korlátozása

Azontúl, hogy konszenzus alakult ki a telepek további kiterjesztésére illetve minden engedmény elutasítására, számos jogi rendelkezést is bevezettek, a tiltakozás elhallgattatására:

- A „Bojkott-törvény” (2011) megtilt minden felhívást „egy személy bojkottálására, azért mert kapcsolatokat tart fenn Izraellel vagy az Izrael ellenőrzése alatt álló területekkel” ;

- A „Nakba-törvény” (2011) pénzbüntetéssel szankcionálja a 850 000 palesztin 1948-as kiűzéséről szóló megemlékezéseket;

- A „szegregációs törvény” (2011) „befogadási bizottságok” létrehozását irányozza elő, amelyek eldöntik, hogy aki vagy akik letelepedni szándékoznak egy helységben vagy egy városban, azok „megfelelőek-e” ;

- A nem-kormányzati szervekről szóló törvény (2016) arra kényszeríti az NGO-kat, hogy bejelentsék, amennyiben külföldi *kormány* finanszírozza a tevékenységüket, ha a támogatás meghaladja költségvetésük felét (ezzel kiveszi a törvény alól a jobb- és szélsőjobboldali szervezeteket, amelyeket szélsőséges amerikai zsidó alapítványok támogatnak);

- A „kizárási törvény” (2016) lehetővé teszi, hogy (a 120 közül) 90 képviselő összefogjon, és kizárhasson képviselőket a parlamentből;

- A „BDS-törvény” (2016) felhatalmazza Izraelt, hogy a határon visszatartson személyeket vagy vállalatok, szervezetek vagy alapítványok képviselőit, akik Izrael bojkottjára hívtak fel;

- Végül, a „Breaking the silence” törvény (2017), amelyet első olvasásban januárban fogadtak el, megtiltja az ezt a nevet viselő szervezetnek, amely elítélte a hadsereg erőszakoskodásait a megszállt területeken, hogy képviselői felszólaljanak, és előadásokat tartsanak az oktatási intézményekben.

A szerző újságíró és történész, Bertrand Badie-val közösen a *L'État du monde* (La Découverte) igazgatója.

Fordította: Hrabák András

[i] *L'Humanité*, Saint-Denis, 2016. november 30.

[ii] A Kongresszus 1995-ben megszavazta az átköltözést, de azóta egyik elnök sem hajtotta végre.

[iii] Azóta megszületett az ítélet: másfél éves börtön. A rendkívül enyhe ítélet ellen sokan, így Natanjahu miniszterelnök is, az azonnali szabadon bocsátás mellett szólalt fel. A feszültség azóta is fennmaradt az esettel kapcsolatban – a ford. megj.

Szennyezéspolitika

Pierre Rimbart

Meg lehet ám tizedelni mérgezőgázokkal a lakosságot anélkül is, hogy mint Szíriában, interkontinentális rakétákkal és nemzetközi sajtókampánnyal lépne fel az USA a mérgezők ellen. Ehhez azonban egy feltételt teljesíteni kell: a mérgezésnek, tömegesnek és folyamatosnak kell lennie.

2015-ben a *The Lancet*-ben megjelent egy kutatócsoport elemzése, ami bemutatta, hogy „a tartós, szemcsés mikrorészecske-szennyezésnek (2,5 mikronnál kisebb) kitettség 4,2 millió halálesetet és 103,1 millió egészségben eltöltött életév elvesztését okozta^[1]”. Az alapvetően ipari okokra visszavezethető légszennyezés mérlege folyamatosan romlik, következményei egyre súlyosabbak. De nem mindenkinek! „Az idő előtti elhalálozások 59 %-ban Dél- és Kelet-Ázsiában következnek be”, így Kínában, Indiában, Pakisztánban és Bangladesben. Ez utóbbi államban a légkör átlagosan kilencszer több mikrorészecskét tartalmaz, mint az USA-ban.

Fuldokolnak a világ ipari műhelyeiben, hogy szabadon lélegezhessenek a párizsi vagy Los Angeles-i bevásárló-központokban. A vakmerő hipotézist, mely szerint bolygónkon az egyik vezető halálozási ok a szabadkereskedelem, nem egy aktivista-szórólap, hanem egy másik, nem is akármilyen tudományos folyóirat, a *Nature*^[2], cikke veti fel. A kutatók régióról régióra haladva elemzik a finom mikrorészecskék okozta haláleseteket és azt vizsgálják, hogy a termelés és a szolgáltatások vagy a fogyasztás, illetve a szennyezés légköri terjedése okozta-e a haláleseteket? Becslésük szerint 2007-ben 3,45 millió idő előtti elhalálozás következett be, ennek „22%-át vagyis 762 400 halálesetet az egy adott régióban termelt, de más régióban történő fogyasztás-felhasználás,” vagyis a nemzetközi külkereskedelem okozta, „12%-át, vagyis 411 100 halálesetet pedig a légköri terjedés”, azaz amikor nem a szennyezést kibocsátó országban történt az elhalálozás, hanem egy másik országban.

Például „2007-ben Kína szennyezés-kibocsátása 64 800 halálesetet okozott a világ más régióiban és ebből 3 100-at Nyugat-Európában és az USA-ban. Ugyanakkor a kínai termékek nyugat-európai és amerikai fogyasztása 108 600 halálesetet okozott Kínában.” Mivel elszennyezik a saját légkörüket, miközben simlis sapkákat és okostelefonokat gyártanak, amelyeket más régiókban használnak majd, ezért Kína az áruk és szolgáltatások nettó exportálója és a szennyezett levegő miatti elhalálozások nettó importálója. És fordítva is ugyanez a helyzet, amikor a gazdag országok árukat importálnak, a behozatal egyben idő előtti halálozások kivételét is jelenti^[3]. „Ha beigazolódná, hogy az importált termékek ára azért alacsonyabb, mert a termelő országok kevésbé szigorú ellenőrzési előírásokat érvényesítenek – összegzik a kutatók –, akkor a fogyasztók spórolását más országokban okozott korai halálozások *ellentételezik*.”

A sajtó által napokig szinte folyamatosan vetített képek a haldokló szír gyerekekről, amelyek Donald Trumpot úgy meghatották, felvetik azt a kérdést, vajon ha az ipari szennyezés miatt haldoklók képeit sugároznák napokig, akkor elrendelné-e valaki a Kereskedelmi Világszervezet székhelyének bombázását?

Fordította: Morva Judit

[1] Aaron Cohen et al.: Estimates and 25-year trends of the global burden of disease attributable to ambient air pollution: An analysis of data from the Global Burden of Diseases Study 2015” *The Lancet*, London, vol. 389. No 10078, 2017. április 15.

[2] Qiang Zhang et al.: Transboundary health impacts of transported global air pollution and international trade”, *Nature*, London, vol 543, No 7647, 2017. március 30.

[3] Gondoljunk a Vörösiszap katasztrófára. A veszélyes hulladékok tárolása ugyanezt az alapvető egyenlőtlenséget mintázza – a ford. megjegyz.

Hangulatjelentés a brit választásokról

Paul Mason

Ha egy szóval kellene jellemeznünk a broxtowe-i Mill Hill negyedet, azt mondanánk: csinos. Túlevelű élősövény, őspázsit, bazsarózsák és tulipánok, és frissen mosott, fényes autók a parkolóban. A Munkáspárt képviselőjelöltje, Greg Marshall három héttel a választások előtt kampányol a békés kisvárosban és tudja, hogy pártja jövője ilyen helyeken dől el. Ugyanis a brit munkásosztály mostanában ilyen helyeken él. A kerület régebbi részén élnek az egykori bányászok, a bányamérnökök és a szakképzett munkások. Az újabb negyedet pedig általában köztisztviselők lakják, egyetemi oktatók, tanítók, óvónők. A hely minden tekintetben szokványos. De a Greg Marshall előtt álló választás nem az.

Amikor Theresa May miniszterelnök június 8-ára sebtében választást hirdetett meg, a *Daily Mail* adta meg az elkövetkező kampány alaphangját: "Csapjunk le a szabotőrökre". A Munkáspártot – és vele együtt a Liberális Demokratákat, valamint Skócia és Wales haladó nacionalista pártjait – megbélyegzik, hiszen a rendre, a biztonságra és főleg a többség akarására veszélyesnek lettek kiáltva. A miniszterelnök asszonynak, nem csupán egyszerű többségre, de földcsuszamlásszerű győzelemre van szüksége ahhoz, hogy kemény Brexit politikáját keresztülvihesse. Hogy ezt elérjék, a Konzervatívok mániákus, lázas és tébolyult támadási állást foglaltak el. Ha csupán a jobboldali bulvársajtót olvassuk, azt hihetnénk, hogy Nagy-Britannia léte került válságba, hogy a nemzetbiztonság került veszélybe, hogy a katasztrófa már a sarkon les rá.

Mill Hillben azonban az emberek a kátyúk miatt bosszankodnak. A Jeremy Corbynt, a Munkáspárt vezetőjét támogató helyi képviselő, Greg Marshall, házról házra jár és érvel a Munkáspárt radikális adó- és költségvetési javaslataival, és a magas jövedelmek progresszív megadóztatása mellett illetve próbálja megvédeni Jeremy Corbyn a nemzetvédelemmel és a migrációval kapcsolatos nem könnyen befogadható álláspontját. De az első három ember, aki ajtót nyit, Marshall válla fölött az országútra mutat, és a kátyúkat panaszozza. A végén azért elégedett lehet, hiszen legalább senki sem nevezte „szabotőrnek”.

"Adjátok nekem a szavazataitokat"

Egyszerre geopolitikai és gazdasági okok szorították rá Theresa May-t az általános választás sebtiben kiírására. Az Egyesült Királyság gazdasága ugyanis fuldoklik, mivel a 2016. júniusban megszavazott „Brexit” referendumot követően a font összeomlott miközben az infláció meghaladja a béremelkedéseket. Az a társadalom, amely évtizedes bérstagnációt szenvedett el, most megtapasztalja a bérek csökkenését. Ezzel párhuzamosan és ellentétben az egy évvel ezelőtti, az Európai Unióból való kilépés mellett kampányolók optimista előrejelzéseivel, a brüsszeli Bizottság ugyanazokkal a fegyverekkel akarja megszégyeníteni Theresa May kormányát, amelyek már sikeresen beváltak Görögországgal szemben is: határidőt szab, és kész megállapodást terjeszt elő. A hírek szerint ki akarja kényszeríteni a teljes elszakadást az *egységes piac*tól és aztán egy hároméves türelmi időt ajánl fel, egy új kereskedelmi egyezmény kialakítására.

Theresa May tárgyalási pozíciói pedig elenyésztek miután 25 konzervatív képviselő ellen eljárás indult a 2015-ös választási szabályok megsértése miatt. Ezért határozott lépésre kényszerült: azt mondta a brit választóknak, hogy a választás egy dologról szól csak, jelesül nem a Brexit megállapodás tartalmáról, hanem arról, miszerint felhatalmazzák a kormányt, a kilépés legjobb feltételeinek letárgyalására. Ezért a választási kampányában alig hivatkozik a pártjára, más pártok támogatóit pedig arra hívja fel, hogy "adjátok nekem a szavazataitokat". *Nemzeti egység Brüsszellel szemben.*

Válaszul az Európai Bizottság keményített tárgyalási pozícióján és megszéllőztette a Downing Street-i miniszterelnöki rezidenciára összekapkodott előkészítő tárgyalási vacsora részleteit. Május 3-án a brit miniszterelnök verbális háborút hirdetett Brüsszel ellen. "Az európai politikusok fenyegetéseket fogalmaztak meg Nagy-Britannia ellen – jelentette ki. Szándékosan úgy időzítettek, hogy befolyásolják az általános választások eredményét."

A helyzet dramatizálása sikeres húzásnak bizonyult, mint azt a helyi választások mutatják: a UKIP (Az Egyesült Királyság Függetlenségi Pártja) szavazótábora összeomlott. Theresa May-nek sikerült két hét alatt összezúznia az idegengyűlölő, szélsőjobboldali pártot és szavazóinak felét visszaterelnie a toryk, a hagyományos konzervatív párt kebelére. A Munkáspárt számára pedig most már nem a győzelem a fő kérdés, hanem maga a túlélés.

Megosztott választókerület

A Nottingham nyugati szélén fekvő Broxtowe választókerületben két külön társadalmi világ él. Az északi részen korábbi bányászfalvak vannak, délen pedig jómódú egyetemi külváros, amely büszke vegyes etnikai összetételére. A választókerület északi és déli részét egyedül egy autópálya köti össze, egyetlen kijáráttal. Más szóval: a kerület mikrovilágában benne van egész Anglia.

A kerület északi részén a bányászat megszűnése után előretört a fasizmus. A Greg Marshall mellett kampányoló néhány idősebb munkáspárti aktivista még jól emlékszik azokra az időkre, amikor a fasiszta BNP, a Brit Nacionalista Párt kopasz fejű híveivel szálltak szembe. A UKIP megerősödése viszont a munkásosztály olyan szélsőjobboldali populizmusát testesíti meg, amit már nem voltak képesek feltartóztatni. 2010-ben a BNP még legyőzte a UKIP-ot, de Broxtowe-ban a két pártra együttesen is csak 2 600-an szavaztak az 52 000 választóból. 2015-ben viszont már több mint 5 000 szavazattal lett a UKIP harmadik. A Liberális Demokraták összeomlottak – szavazóik a konzervatívokat erősítették, miközben a UKIP a Munkáspárt rovására^[i] növekedett. Mindezekben is látszik, hogy Broxtowe olyan mikrokozmosz, mint Anglia sok más kis és közepes városa. A 2016. júniusi Brexit népszavazáskor a broxtowe-iak 80 %-os részvételi arány mellett 55/45 arányban az EU-ból való kilépésre szavaztak.

"Nyugodjatok bele, Corbyn nem fog győzni"

A broxtowe-i cserkészek helységében, Greg Marshall mintegy 100 munkáspárti aktivistát készít fel a tömeges korteskedésre. Csinos kis sor képződött a háromszegletű szendvicsek és a teáskanna előtt. Az aktivisták között ott vannak az ötvenes éveikben járó, „Forradalmat azonnal!” feliratú trikókban sürgölődő férfiak, a kórházi nővérek, hivatalnokok, teherautó sofőrök és – meglepő módon – néhány kelet-európai gyári munkás. Az általános választásokon ők nem szavazhatnak, de készek, hogy házról házra járjanak a Munkáspárt színeiben. "A Dél városi elitjének fognak bennünket nevezni" – tréfál Greg Marshall Broxtowe déli részére utalva. Pedig a teremben összegyűltek többsége bizakodó, látva az ellenfél, a Toryk kínos helyzetét. Broxtowe leköszönő képviselője, Anna Sourby szívós darab, elkötelezett híve az Európai Uniónak és így nincs Theresa May-re hangolva, akit új centrista párt alakítására szólított fel.^[ii]

A Munkáspárt elfogadja a Brexitet, de keményen harcol azért, hogy az ország továbbra is bejusson az európai közös piacra, így álláspontja – még az euroszeptikusok körében is – könnyebben védhető, mint a konzervatív Anna Sourby-é. Ráadásul Greg Marshall helyi lakos, miközben ellenfele, Anna Sourby úgy döntött, hogy a régió kívül lakik.

De amikor a Munkáspárti aktivisták kemény magjával összegyűlünk, a párt legnagyobb gondja nyilvánvalóvá válik: nem annyira az ellenfél, mint saját pártjuk vezetői okoznak nekik gondot. Azok, akik a Greg Marshallhoz hasonló baloldali jelöltekért és Jeremy Corbyn radikális adó- és költségvetési intézkedései mellett állnak ki, úgy vélik, küzdelmeiket a centrista munkáspárti képviselők és a pártbürokrácia semlegesíti. "Ide

nézzen" – nyújtja oda nekem egy nő a mobilját az asztal túloldaláról. Az egyik szomszédos választókerület kampány-koordinátorának facebook bejegyzését mutatja, ahol a jelölt Jeremy Corbyn-ellenes. "Jó tanács az aktivistáknak, akik az ajtókon kopogtatnak – szól a bejegyzés. Nyugodjatok bele, Jeremy Corbyn nem fog győzni! A szavazóitoknak pedig mondjátok meg, hogy az országnak jó, függetlenül gondolkodó munkáspárti képviselőkre van szüksége."

Jeremy Corbyn aduásza

Corbyn nehéz helyzetben kell megvívja a választási csatát. A Munkáspárt szavazói az egész országban megosztottak, Skócia, a hagyományos fellegrár is elveszhet a nacionalisták javára. A párton belüli törésvonalak egyre mélyebbek – ráadásul a konzervatívoknak háromszor annyi pénz áll a rendelkezésükre, mint a Munkáspártnak. Corbyn nem irányítja sem a pártirodákat, sem pártja központját, a munkáspárti parlamenti képviselők kétharmada pedig nem őt támogatta vezetővé megválasztásakor.

Jeremy Corbynnak és közvetlen kollégájának, John McDonnellnek, az árnyékkormány pénzügyminiszterének csak egy aduásza van: a megszorítás-elleni politika, amit vezetése első hónapjaitól hirdetnek. A valójában alternatív pártközpontból – a Temzére néző, a parlamenti épülethez kapcsolódó épület iroda-labirintusából – John McDonnell csapata azt a feladatot kapta, hogy dolgozzanak ki egy erősen ösztönző és újraelosztási gazdaságpolitikát, amely képes beindítani a növekedést és újból a középpontba helyezni a társadalmi igazságosság elvárását.

John McDonnell a terv felét 2016 szeptemberében hozta nyilvánosságra. A Munkáspárt a helyi befektetési bankoktól öt év alatt 250 milliárd fontot (közel $90 \cdot 10^{12}$ vagyis 90 ezer milliárd Ft) kölcsönözne, hogy ebből helyrehozza az infrastruktúrát (szociális lakások, iskolák, közlekedés), miközben a minimál órabért a jelenlegi 7,20 fontról 10 fontra (2 600-ról 3 600 Ft) emelné. Az egészségügyre, az iskolákra, a csecsemőgondozásra és az egyetemi tandíjakra McDonnell és csapata „mert nagyot álmodni” és "tízeseben gondolkodott". Öt év alatt 37 milliárdot (13 ezer milliárd Ft) szánának a közegészségügyre (azaz a Nemzeti Egészségügyi Szolgálatra), közel ugyanennyit az iskolai költségvetés eddigi lefaragásainak visszapótlására és a felnőtt-oktatás ingyenessé tételére, további évi 11 milliárd fontot az egyetemi tandíjak eltörlésére, és jelentős összeget a skandináv típusú gyermekgondozási rendszer bevezetésére. Ami az adóemelést illeti, a terv szintén igen igényes: az évi 80 000 font (28 millió Ft) fölötti jövedelmeket erősen megadóztatnák, a külföldi ingatlan-spekulációkra egészségügyi adót vetnének ki, lecsapnának az adóelkerülőkre, megszüntetnék a vállalatok jelenlegi 20 milliárdos adókedvezményeit illetve Robin Hood adót vezetnek be a részvénytulajdonosokra ^[iii].

A Munkáspárt régi liberális vezetői természetesen nem vették komolyan a John McDonnell elképzeléseket, de magukhoz akarták édesgetni a párt balszárnyát. Az volt a tervük, hogy először úgy csinálnak, mintha elfogadnák, majd lépésről lépésre lefaragták volna, egészen addig, amíg a jól-nem-bevált középutas javaslatok kerültek volna a nyilvánosság elé. Azonban egy, a párt jobbán álló tekintélyes személyiség annyira megrémült, amikor a tervezetet kézhez kapta, hogy az egész kizivárogtatta a jobboldali sajtónak.

Így amikor az aktivisták kirajzanak a csöndes broxtowe-i utcákra, a ragyogó vasárnapi napsütésben, nem nagy reményeket táplálnak a választási esélyeikről.

Csak a kátyúkra gondolunk?

Annál is inkább, és ez talán a legérdekesebb jelensége a választásoknak, a Broxtowe-i házak lakói közül sokan felejtkeznek meg arról, mi is a választás tétje. Miközben udvariasan kerülgetjük a virágágyásokat és a bokrokat rá kell ébrednünk, hogy ez a leghetlenebb helyzet. Az ideológiai és kulturális háborúként vívott országos választás egyáltalán nem tud szenvedélyeket ébreszteni – legalábbis ebben a választókerületben nem.

Az aktivisták szemében, a Munkáspárt már eléggé megerősödött és sokszínűvé vált ahhoz, hogy újra érdemes legyen komoly vitákba bocsátkozni és ne csak úgy vitázzanak a múlttól, hogy "igen-nem-talán". Így Marshall és kollégái minden ajtónál elegendő időre – olykor kifejezetten hosszasan – elidőznek. Legalább annyi ideig kell hallgatniuk az embereket, amennyi ideig beszélnek. Greg Marshall mintegy 50 háztartást látogatott végig aznap. Azok, akik a Munkáspárt hagyományos szavazói, erősen vitáznak, és az országos sajtó által rájuk ragasztott stigmák teljes tudatában, büszkén vállalják politikai hovatartozásukat. Kijönnek a kertből vagy a szerszámos fészerből és öntudatosan mondják: igen, "egész életemben" vagy "mindig is" a Munkáspártra szavaztam.

A konzervatív, tory szavazók általában udvariasak – gyakran már idősebb emberek, akik készek elbeszélgetni Greg Marshall-lal a helyi problémákról. Ha a Munkáspárt az ilyen helyeket elveszíti, akkor annak nem annyira a jobbratolódás, hanem inkább az apátia és a zavarodottság az oka. Amikor azt a kérdést hallják, hogy "mit is javítson meg itt a Munkáspárt?", sok el nem kötelezett szavazó az utakat vagy az önkormányzati szolgáltatásokat említi, de mások vállrándítással adják tudtul, hogy nem tudnak mit mondani.

Dawn Elliot, a Munkáspárt helyi képviselője és a választási kampányok jól bevált szervezője számára ez az a mód, ahogyan a neoliberális politika és a politikai érdektelenség egymást erősíti. "Úgy 2010 óta szavazóink elkoptak. Nem csak azért, mert a munkásosztály kiábrándult a Munkáspártból, hanem mert általában is kiábrándultak a politikából" – teszi hozzá Dawn Eliott. "Hét év megszorítás nagyon sokakat kiszorított a rendszerből, akik úgy érzik, semmit sem kapnak és már semmit nem is várnak a rendszertől. Politikailag közömbösekké váltak. Minél tovább maradnak hatalmon a Toryk, hirdetve, hogy "mindenki saját magáért felelős", annál kevésbé törődnek az emberek a közszolgáltatások színvonalával, annál inkább elveszítik még a közérdek fogalmát is".

A szerző, Paul Mason újságíró, a *PostCapitalism: A Guide to Our Future* [*Posztkapitalizmus: útikönyv a jövőnkhez*], című könyv (Penguin Books, London, 2016.) szerzője.

Fordította: Kleinheincz Ferenc

---

[i] Will Dahlgreen: The two tribes of UKIP [A UKIP két törzse], YouGov.co.uk, 2015. március 25.

[ii] Thomas Colson: Tory MP Anna Soubry : It's time to "get on with" creating a new party to fight against a "Hard Brexit" [Tory képviselő, Anna Soubry szerint, itt az ideje, hogy "lépjünk fel" azzal, hogy új pártot hozunk létre a "Hard Brexit" elleni küzdelemhez], Business Insider, 2017. március 31. <http://uk.businessinsider.com/anna-soubry-new-centre-party-brexit-2017-3>

[iii] Jim Pickard : Labour spells out tax rises to fund spending surge in final manifesto [Végső Kiáltványában, a Munkáspárt adóemeléseket irányoz elő a legsürgetőbb szükségletek finanszírozására], Financial Times, London, 2017. május 16.

Impresszum

Szerkesztőbizottság

Ádám Péter
Czöndör Gyula
Ferwagner Ákos
Hajdú János
Hegyi Gyula
Hrabák András
Lugosi Győző
Morva Judit
Simon Gergely
Sipos János
Tamás Gáspár Miklós
Drechsler Ágnes

Olvasószerkesztőink:
Balla Zoltán - Gyarmati-Szabó Éva - Posváncz Etelka

e-mail: info@magyardiplo.hu

Kiadó: **Közép-Európai Fejlesztési Egyesület**
ISSN 2061-3083

Magnet Bank

IBAN: HU03 1620 0106 1160 5434 0000 0000

Magyar bankszámlaszám: 16200106-11605434

SWIFT: HBWEHUHB

az egyesület bejegyzett címe: 1088 Budapest, Múzeum u. 7. Kossuth Klub

adószáma: 18270916-1-42

Lapunkat rendszeresen
szemlézi a megújult

www.observer.hu